

Een les van een Noorse sperwer

André de Baerdemaeker [ecoloog, Bureau Stadsnatuur; debaerdemaker@bureaustadsnatuur.nl]

Erwin J.O. Kompanje [honorair conservator, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; erwinkompanje@me.com]

Garry Bakker [ecoloog, Bureau Stadsnatuur; bakker@bureaustadsnatuur.nl]

Op dinsdag 25 september 2018 brachten Garry Bakker en André de Baerdemaeker van Bureau Stadsnatuur hun lunchpauze door in Het Park te Rotterdam. Het was een zonnige dag en de najaarstrek van vogels kwam al aardig op gang, dus alle reden om de benen te strekken. Al snel liepen de ecologen tussen de rododendrons van waaruit overal het getik van uit Scandinavië afkomstige roodborsten klonk. In de boomkronen priegelde een groepje vuurgoudhanen. Pas nadat een pimpelmees een alarmpiepje liet horen, ontdekte het tweetal een stilzittende sperwer in een boomkruin. Het betrof een eerstejaars mannetje dat eveneens de vuurgoudhanen gadesloeg. Terwijl Garry enkele foto's maakte, bespraken zij de mogelijke herkomst van de vogel. De meeste parken in Rotterdam worden gedurende het hele jaar door sperwers bewoond (De Baerdemaeker 2004). Was het een jong van het nest in Tuin Schoonoord, of een ander Rotterdams stadspark? Of was het een avontuurlijke vogel van verder weg: de Biesbosch of de Veluwe? Het bleef bij speculatie. Nu zijn kansen op een verrassingsaanval dankzij de waarschuwend mezen waren verdwenen, pakte de jonge sperwer snel zijn biezen. De lunchpauze liep ten einde.

Raamslachtoffer

Twee dagen later ging bij de balie van Het Natuurhistorisch de telefoon. Sjoerd Schouten, leraar biologie aan het Passer College in de Rotterdamse wijk Het Lage Land, meldde een geringde roofvogel die zich vlak daarvoor had doodgevlagen tegen een raam van de school. Op zijn vraag of het museum misschien interesse in de dode vogel had, antwoordde de dienstdoende baliemedewerkster uiteraard bevestigend. De directeur van de school werd overtuigd van de wetenschappelijke waarde van de vondst: Sjoerd Schouten kreeg verlof en verscheen een uur later aan de museumbalie, met een plastic tasje.

Garry nam de vogel in ontvangst. Hij determineerde hem direct als een

▲ Sperwer, eerstejaars mannetje; Het Park, Rotterdam, 25 september 2018. (Garry Bakker)

eerstejaars mannelijke sperwer (*Accipiter nisus*). Huispreparateur Erwin Kompanje inspecteerde samen met Garry de puntgave sperwer. Wat hen direct in het oog sprong, waren de ringen om de poten van de vogel. Om het linker loopbeen zat een gekleurde ring met een rode sectie waarop een witte 2 was afgebeeld, en een blauw deel met een witte G. De andere ring, van roestvrijsstaal, had een inscriptie met het nummer 6245152 en daarboven de woorden 'Stavanger Museum Norway'. Deze in Noorwegen geringde jonge sperwer was klaarblijkelijk kort daarvoor vanuit zijn geboorteland naar Het Lage Land in Rotterdam gevlogen om daar zijn voortijdige einde tegen het schoolraam te vinden.

Optimaal gezond

Erwin prepareerde de sperwer (aanwinstnummer 18-122; NMR 9989-005985) nog diezelfde avond tot een balg. De vogel verkeerde in een optimale voedings-toestand met goed ontwikkelde krachtige spieren, maar had geen onderhuids vet. De maag en de krop waren geheel leeg. Alle inwendige organen waren in optimale toestand. De doodsoorzaak was een gescheurde lever met massale verbloeding als gevolg van de botsing met het raam. De testikels waren typisch voor een vogel in het eerste kalenderjaar: klein, zwart en ter grootte van een lijnzaadje. De lengte van het loopbeen was 55,7 mm, de middenteen met nagel 41 mm. Bij de snavel wees de schuifmaat

10,4 mm aan. Met deze aanwinst erbij telt de museumcollectie 37 sperwers, waarvan acht in de vorm van skelet en/of schedel, negen opgezette exemplaren en twintig balgen. Elf daarvan hebben Rotterdam als vindplaats.

Kees Moeliker nam ondertussen contact op met de collega's in Noorwegen. Hij mailde de informatie omtrent de vondst van de vogel, met het verzoek: 'Could you inform us about his short life history?' Al na vier dagen kwam de levensgeschiedenis van blauwrood G2 retour. De sperwer werd op 4 juli 2018 als kuiken geringd in een nest met in totaal vier jongen, nabij de Noorse plaats Skien, ongeveer honderd kilometer ten zuidwesten van Oslo en exact 882 kilometer van de plek waar hij 85 dagen later dood gevonden zou worden. Veldwaarnemingen en gedragsobservaties van deze gekleurde sperwer hadden informatie moeten opleveren over zijn verdere levensloop, maar die kwam in Rotterdam abrupt aan een eind.

Trekvogel

Om het geval van de Noorse sperwer in perspectief te plaatsen hoeven we slechts de Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels van Rob G. Bijlsma (1993) open te slaan. In een sterk staaltje informatiebundeling laat Bijlsma ons weten dat de gemiddelde levensverwachting van een jong sperwermannetje 1.9 jaar is. En dat Nederlandse mannetjes zich na een jaar op gemiddeld 50 km van hun ouderlijk nest vestigen, maar dat daar veel variatie in zit. De mannetjes wijken daarin af van wijfjes: dames zijn groter, leven langer en vestigen zich verder weg. Ook toont Bijlsma met gegevens van het Vogeltrekstation aan dat veel van de in Nederland doortrekkende en overwinterende sperwers afkomstig zijn uit Noordwest-Duitsland, Denemarken, Noorwegen en Zweden. Het geringde raamslachtoffer week daar dus niet van af, en zette ons ook aan het denken over de sperwer die André en Garry eerder die week in Het Park fotografeerden. Mogelijk was deze ook afkomstig uit Scandinavië. Maar dat blijft speculatie. ◀

Literatuur

- Bijlsma, R.G. 1993 - Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels - Schuyt & Co
- De Baerdemaeker, A. 2004 - Het stedelijk gebied van Rotterdam als leefgebied van de Sperwer *Accipiter nisus* - De Takkeling 12(3): 223-236

▲ De Noorse sperwer (NMR 9989-005985), nog in het vlees. (Kees Moeliker)

▲ Sperwerbalgen in de NMR-collectie, de Noorse ligt links en is de tweede van onder. (Kees Moeliker)